Det mener vi om ...

SANG I DAGTILBUD

Af Stine Bundoline Dam Pedersen, seniorsangkonsulent i Sangens Hus og fagligt ansvarlig for 0-6-årsområdet

Sang har et stort potentiale til at løse de opgaver, landets pædagoger er pålagt. Derfor bør alle nyuddannede pædagoger have sang som et professionelt redskab. Sang bør betragtes som en metode til at nå lovgivningens mål – ikke som et stykke ekstra arbejde.

I maj 2025 udkom rapporten »Kvalitet i dagtilbud.« Den var udarbejdet af forsknings- og analysecentret VIVE samt evalueringsinstituttet EVA og bød ikke på munter læsning.

Blot 9 procent af de deltagende stuer i børnehaver- og vuggestuer vurderedes til at have en »god« kvalitet i deres pædagogiske læringsmiljø. Det betød, at blot de 9 procent »forventes at understøtte børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse og gøre en positiv kompenserende forskel for børn i udsatte positioner.«

I modsatte ende af skalaen blev hele 28 procent af stuerne vurderet til at have en »utilstrækkelig« kvalitet. Det uddybedes med, at de i »lav grad forventes at understøtte børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.«

Ingen stuer i rapporten - der bar undertitlen »National undersøgelse af kvalitet i pædagogiske læringsmiljøer og rammer i kommunale daginstitutioner for 3-5-årige børn« - havde »fremragende« eller »ringe« pædagogisk kvalitet, som undersøgelsens to yderpoler hed – heldigvis for sidstnævnte yderpols vedkommende.

Fire anbefalinger

Et halvt år inden VIVE og EVAs undersøgelse ramte nyhedsstrømmen, havde vi fra Sangens Hus sendt fire anbefalinger til den kommende reformerede pædagoguddannelse. Heri anbefaler vi blandt andet, at sang skal være en del af samtlige nyuddannede pædagogers faglighed.

Når vi kobler EVA og VIVEs rapporter sammen med vores egen anbefaling, skyldes det, at sang har enormt potentiale som en direkte vej til nærvær, kontakt og trivsel – og til at arbejde målrettet med den styrkede pædagogiske læreplan, som pædagogerne skal navigere efter.

Taler ind i læreplanstemaer

Den styrkede pædagogiske læreplan indeholder seks læreplanstemaer. Disse berører blandt andet personlig og social udvikling, sprogkundskaber, kultur, æstetik og fællesskab. Hvert af disse temaer kan man arbejde sangmæssigt med gennem de metoder, vi benytter os af i Sangens Hus – for eksempel i vores projekt Sangglad, der har børn i daginstitutioner og dagpleje som målgruppe. Når vi klapper på lårene eller finder rasleæg og trommer frem for at arbejde med puls og rytme, arbejder vi med læreplanstemaet »Natur, udeliv og science.« Det kommer bag på mange pædagoger.

Når børnene i bevægelseslegen »Jeg gik mig over sø og land« skiftes til at vælge, hvilket land vi nu skal besøge, arbejder vi både med »alsidig personlig udvikling", »kulturelle udtryksformer og værdier« og »sociale kompetencer". Bruger man de sangglade metoder, kan pædagogerne vinge alle de mål af, de skal opfylde. Og vi i Sangens Hus kan lære dem hvordan. Vi er fuldt bevidste om, at pædagogers arbejde stadig vil være både komplekst og krævende, men vi mener også, at sangen kan give en hjælpende hånd.

Pædagogers unikke position

Sang er i dag for tilfældigt og personbåret i vores dagtilbud, og det skal vi rette op på. Bruges metoderne rigtigt, kan sangen være med til at forbedre den tilsyneladende haltende kvalitet i vores dagtilbud. Samtidig har sang potentiale til at medføre øget trivsel, læring, udvikling og dannelse, ligesom sang – ikke mindst – spreder glæde og skaber fællesskab.

Som skrevet har vi tilkendegivet fire anbefalinger til pædagoguddannelsen. Disse anbefalinger får i kommende afsnit nogle uddybende ord med på veje. Anbefaling nummer et hedder: »Sang skal være en del af alle nyuddannede pædagogers grundfaglighed.«

Forskningen dokumenterer, at sang gavner os på en række fysiske, psykiske og sociale parametre. Pædagoger har en unik position til at hjælpe børnene med at få gavn af sangens potentialer. Det kræver, at de har kompetencerne og modet til at gå forrest. Sang skal derfor ikke blot anskues som en del af en aktivitet – sangen skal tænkes som et værktøj, der kan inddrages hele dagen og i alle sammenhænge. For eksempel i samlinger, rutinesituationer og i overgange, som når tøjet skal på, eller madpakken skal spises. Derfor bør sang være et redskab, der er tilgængeligt for alle pædagoger.

Det er altafgørende for en vellykket sangsamling, at det pædagogiske personale arbejder med en genkendelig og tryg ramme. I modsat fald vil de sjældent og tilfældigt nå deres mål. Det er velkendt, at det kan være svært at inkludere børn i udsatte positioner, men sangsamlingen kan hjælpe pædagogerne til at se børnene på andre måder.

Stemmen som pædagogisk redskab

Anbefaling nummer to lyder: »Pædagoger skal blive bekendt med egen stemme og sangen som professionelt pædagogisk redskab.«

Vores kommende pædagoger skal have grundlæggende stemmetræning, så de udvikler tryghed ved egen stemme og bevidsthed om, hvordan de kan bruge den. Mange voksne føler sig ikke komfortable med at synge. Nogle bliver forlegne ved tanken om, at kollegaerne eller forældre skal høre dem, eller har en opfattelse af, at de ikke synger pænt nok.

Vores sangkonsulenter arbejder for at »sætte stemmen fri,« og de fleste pædagoger, vi møder, når dertil. For at formidle sangen er det ikke væsentligt at være en dygtig sanger. Det er pædagogikken, der tæller. Når man får øget kendskab til sin egen stemme, giver det tryghed og mod til at lede sangaktiviteter. Og børnene er ligeglade med, hvordan det lyder.



Man leger og lærer gennem sang

Vores tredje anbefaling har en lang titel: »Pædagoger skal kunne arbejde metodebaseret og varieret med sang i trygge, pædagogiske læringsmiljøer som redskab til at nå de faglige mål.«

Pædagogerne, vi underviser, har stor gavn af undervisning i sangfaglige rammer og metoder. Det hjælper dem til at arbejde med progression og flow samt at nå de pædagogiske mål.

Det betyder, at pædagogerne ikke skal fokusere på at lære en masse sange, men styrkes i at kunne vælge de rette sange og metoder til målgruppen. Nøgler til succes er at skabe en tryg og genkendelig ramme samt at variere gentagelser. Det kræver en grundlæggende sangfaglighed og et kendskab til metodearbejdet, som vi mener bør integreres, der hvor den pædagogiske faglighed allerede læres.

I forhold til sprog kan sang noget særligt. Man kan sige, at børn kan synge sproget ind. Når jeg arbejder med børn uden sprog, kobler jeg konkrete ting sammen med sangene. For eksempel pipper jeg og tager en filtet fuglerede op af min sangkuffert, inden vi synger »Jeg ved en lærkerede« ledsaget af en række fagter. Pludselig siger et barn »pip« eller »rede« eller finder med tiden selv den hæklede mariehøne frem for at opfordre til mere sang. Når jeg arbejder med større børn, bruger jeg printede billeder, der hver især symboliserer en linje i teksten. Det er en effektiv metode til at lære en tekst og udvide et ordforråd. Man leger og lærer på én gang.

Styrker fællesskab og mangfoldighed

Vores fjerde og sidste anbefaling lyder således: »Pædagoger skal have viden om og redskaber til at kunne fremme relationer og mangfoldige fællesskaber gennem sang«.



Sang kan på kort tid skabe fællesskab og samhørighed mellem mennesker. Fra projektet Sangglad ved vi, at fællesskabet på tværs af børn, stuer, aldersgrupper, personale, ledelse og forældre kan styrkes, når sangen er den røde tråd i et dagtilbud. Med de enkle greb og grundlæggende kompetencer, jeg har beskrevet foroven, kan sangen blive et væsentligt pædagogisk redskab til nærvær, omsorg og trivsel – for børn og voksne.

Jeg – og alle andre sangkonsulenter - elsker, når de professionelle voksne omkring børnene får aha-oplevelser og mærker, hvordan arbejdet med sang giver mening. Når de oplever fællesskabet, som sangsamlingen kan give børnene, og når de voksne bruger hinanden i sparringen om, hvordan de kan blive bedre og dygtigere i arbejdet med sangen og i arbejdet med at gøre sangsamlingen til et trygt og udviklende rum.

Alle har en stemme, men det kræver altid øvelse og ofte mod at bruge sin sangstemme sammen med andre. Til gengæld er gevinsterne så store, at de ikke kan overses.

Fakta

- Denne artikel er en del af serien »Det mener vi om...«, hvor vi sætter spot på Sangens Hus' holdning til sang som middel og mål i sig selv. Du finder flere artikler på: https://sangenshus.dk/aktuelt/
- Læs om Sangens Hus' program for Sang, børn og skole på: https://sangenshus.dk/vi-goer/sang-boern-og-skole/
- Find et helt tema om børn, sang og sprog på hos Videncenter for Sang: https://sangenshus.dk/videncenter-for-sang/temaer/boern-sang-og-sprog/



Stine Bundoline Dam Pedersen

Sangens Hus
Alle har en stemme